



## Criminalizing Dog-Walking in Public Spaces: From Islamic Jurisprudence Analysis to Legal Lacuna (Mapping an Approach to Health Risks)

Abolfazl Alishahi Ghalehjoughi<sup>1\*</sup>, Seyed Mahdi Jokar<sup>2</sup>, Zahra Raees Al-Sadati<sup>3</sup>

1. Department of Theology, Farhangian University, Tehran, Iran.

2. Department of Theology, Faculty of Humanities, Yasouj University, Yasouj, Iran.

3. Department of Jurisprudence and Criminal Law, Motahhari University, Women s Campus, Mashhad, Iran.

### ABSTRACT

**Background and Aim:** Dog-walking, in its different forms, presents a major social-legal challenge in society. The Islamic jurisprudence (*fiqh*) and the existing case law did not explicitly ban or permit dog-walking, a situation which has led to arbitrary enforcement of law. Due to the *non liquet* situation (also known as legal lacuna), dog-walkers in public spaces or residential areas and some supporters of such actions often rely on the absence of established legislation and cite the principle of legality of offense and punishment to argue not only that dog-walking does not represent a crime but also any ban or enforcement of punishment under the order and security framework constitute a denial of citizenship rights. Therefore, it is essential to explore the issue within the framework of Islamic jurisprudence in an attempt to fill this legal lacuna through establishing a principled view on criminalization of dog-walking.

**Method:** The present study takes a descriptive-analytic approach together with a desk research methodology used to write this paper.

**Ethical Considerations:** The principles of originality, integrity and honesty have been adhered to while throughout the process of writing this paper.

**Results:** Based on a number of general provisions and applications of relevant jurisprudential arguments as well as the provisions of Article 618, Discretionary Punishment Acts (*Tazīr*) and Articles 522 and 523, Islamic Penal Code, it can be argued that that first, dog-walking in public spaces has not been authorized by the rules of *sharia* and second, given the health risk attached, it can be prosecuted and punished as the case may be under applicable laws.

**Conclusion:** Given the health risks potentially caused by dog-walking, the legal lacuna in this respect and the fact that Islamic traditions (*hadiths*) disapproves of dog-walking, it is recommended in this paper that dog-walking should be criminalized. The paper also provides a number of suggestions for legislations to ban dog-walking in public spaces.

**Keywords:** Public Safety; Legal Lacuna (Non Liquet); Crime; Dog-Walking; Unbeliever (Kāfir)

**Corresponding Author:** Abolfazl Alishahi Ghalehjoughi; **Email:** A.Alishahi@cfu.ac.ir

**Received:** January 29, 2021; **Accepted:** July 23, 2021; **Published Online:** September 10, 2020

### Please cite this article as:

Alishahi Ghalehjoughi A, Jokar SM, Raees Al-Sadati Z. Criminalizing Dog-Walking in Public Spaces: From Islamic Jurisprudence Analysis to Legal Lacuna (Mapping an Approach to Health Risks). *Medical Law Journal*. 2022; 16(57): e34.



## مجله حقوق پزشکی

دوره شانزدهم، شماره پنجاه و هفتم، ۱۴۰۱

Journal Homepage: <http://ijmedicallaw.ir>



# جرم‌انگاری سگ‌گردانی در معابر عمومی از واکاوی در فقه تا خلأ قانونی (با رویکردی به مخاطرات پزشکی)

ابوالفضل علیشاهی قلعه‌جوقی\*<sup>۱</sup>، سیدمهدی جوکار<sup>۲</sup>، زهرا رئیس‌الساداتی<sup>۳</sup>

۱. گروه الهیات، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۲. گروه الهیات، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

۳. گروه فقه و حقوق جزا، دانشگاه شهید مطهری، واحد خاوران، مشهد، ایران.

### چکیده

**زمینه و هدف:** یکی از مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی و حقوقی در جامعه، سگ‌گردانی در تمام گونه‌های آن است. در مصادر فقهی و در قوانین موضوعه، هیچ تصریحی درباره ممنوعیت یا جواز این پدیده وجود ندارد و همین مسأله، موجب سلیقه‌ای عمل کردن ضابطان قضایی شده است. وجود خلأ قانونی در این مسأله موجب شده تا حاملان سگ‌ها در اماکن مسکونی، معابر عمومی و برخی حامیان این‌گونه افعال، به سبب نبود قانونی متقن، با استناد به اصل قانونی‌بودن جرم و مجازات، نه تنها چنین کاری را جرم ندانند، بلکه در مواجهه با مأموران نظم و امنیت، از هرگونه برخورد و اعمال قانونی، به عنوان تزیین کننده حق شهروندی یاد می‌کنند. از این رو ضروری است ضمن بررسی فقهی مسأله، درباره این موضوع جرم‌شناسی اصولی صورت گیرد تا در پرتو آن بتوان گامی در برطرف کردن خلأ قانونی برداشت.

**روش:** پژوهش پیش رو با روش توصیفی - تحلیلی و نیز بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای به نگارش درآمده است.

**ملاحظات اخلاقی:** در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

**یافته‌ها:** با دستمایه قراردادن برخی عمومات و اطلاعات ادله فقهی مرتبط و همچنین مستفاد از مواد ۶۱۸ قانون تعزیرات و ۵۲۲ و ۵۲۳ قانون مجازات اسلامی، می‌توان گفت که اولاً گرداندن سگ در انظار عمومی فاقد وجهت شرعی است؛ ثانیاً با توجه به وجود مخاطرات پزشکی، حسب قانون، قابلیت پیگرد و مجازات دارد.

**نتیجه‌گیری:** با توجه به مخاطرات پزشکی سگ‌گردانی و مذمت هم‌زیستی با آن در روایات و نیز خلأ قانونی موجود در مسأله، ضمن پیشنهاد به جرم‌انگاری سگ‌گردانی و برخورد با مرتکبان برای تصویب قانونی منع سگ‌گردانی در فضای عمومی جامعه پیشنهادهایی در این نوشتار ارائه شده است.

**واژگان کلیدی:** آسایش عمومی؛ خلأ قانونی؛ جرم؛ سگ‌گردانی؛ کفار

نویسنده مسئول: ابوالفضل علیشاهی قلعه‌جوقی؛ پست الکترونیک: A.Alishahi@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۶/۱۹

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Alishahi Ghalehjoughi A, Jokar SM, Raees Al-Sadati Z. Criminalizing Dog-Walking in Public Spaces: From Islamic Jurisprudence Analysis to Legal Lacuna (Mapping an Approach to Health Risks). *Medical Law Journal*. 2022; 16(57): e34.

## مقدمه

یکی از رفتارهای نوظهور در کشور ایران که با تقلید از فرهنگ و سبک زندگی غربی ترویج پیدا کرده است، هم‌نشینی با حیوانات، به ویژه سگ، در منازل و چرخاندن آن در معابر عمومی است که از این رفتار با عنوان سگ‌گردانی یاد می‌شود. توجه به این موضوع از چند جهت حائز اهمیت است:

۱- ارتباط با احکام و مبانی فقهی: در علم فقه مباحث مختلف حیوانات به ویژه سگ، مانند مالیت‌داشتن یا نداشتن، قابل خرید و فروش‌بودن یا نبودن، نجس‌بودن و... وجود دارد و اساساً بابتی مستقل با عنوان مکاسب محرمه در کتاب‌های فقهی وجود دارد که یکی از ابعاد بررسی این دسته از مکاسب توسط فقیهان، مقوله سگ می‌باشد.

۲- مخاطرات پزشکی: هم‌نشینی با سگ در منزل و سگ‌گردانی در جامعه.

پیامدهای زیادی در پی دارد، از جمله می‌توان به شیوع بیماری‌های حیوانات همچون انگل، ویروس‌ها و... اشاره کرد. همچنین از آنجا که ذات این حیوان، درنده‌بودن است، وقتی در معابر عمومی آورده می‌شود، احتمال گازگرفتی و به دنبال آن انتقال بیماری‌های هاری یا دیگر ویروس‌ها وجود دارد.

۳- خلأ قانونی سگ‌گردانی: در قانون مجازات اسلامی به رغم تغییراتی در سال ۱۳۹۲ و یا قانون تعزیرات، متأسفانه، به جرم‌انگاری سگ‌گردانی تصریح نشده و همین خلأ، موجب فراوانی مقوله موصوف شده است تا آنجا که برخی افراد، حمل سگ در جامعه را به عنوان یک حق شهروندی قلمداد کرده و هرگونه اعتراض به این مسأله توسط دیگران را تزییع حقوق عامه می‌دانند و گاه بر اساس قاعده تسلیط، نگهداری سگ در خودرو یا مجتمع آپارتمانی و چرخاندن آن در معابر عمومی را از آثار وضعی مالکیت می‌دانند.

با توجه به نکات فوق، ضروری است با بررسی مبانی فقهی مسأله و توجه به مخاطرات پزشکی این رفتار، رهگذری برای حل این معضل اجتماعی به لحاظ حقوقی پیدا کرد. هدف اصلی این پژوهش این است که با بهره‌گیری مناسب از مبانی فقهی مرتبط و توجه به مخاطرات پزشکی سگ‌گردانی، بتوان

برای رفع خلأ قانونی مسأله پیشنهادهای مناسبی ارائه کرد. در ادامه، به جهت تبیین بهتر و توضیح بیشتر، به اختصار به گوشه‌ای از مخاطرات پزشکی سگ‌گردانی پرداخته و سپس مبانی فقهی و حقوقی مسأله مورد بررسی قرار خواهد گرفت. شایان ذکر است که استفاده از سگ انواعی دارد، گاهی به عنوان نگهبان است، گاه برای امنیت گله، گاه در خدمت پلیس است برای کشف مواد مخدر و...، اما آنچه به عنوان سگ‌گردانی در این مقاله بررسی می‌شود، هم‌نشینی با سگ به عنوان حیوان خانگی در منزل و نیز چرخاندن آن در معابر عمومی است.

## روش

این پژوهش از گونه نظری بوده و روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای است و با مراجعه به اسناد، کتب، مقالات و قوانین صورت گرفته است.

## یافته‌ها

یافته‌های حاکی از آن است که درباره ممنوعیت سگ‌گردانی قوانین بازدارنده‌ای به صورت صریح وجود ندارد و این یکی از اسباب شیوع این پدیده شده است که تنها تقلیدی از جوامع غربی است و با مبانی اسلامی سازگاری ندارد و مخاطرات پزشکی فراوانی را به وجود آورده است.

## بحث

۱. مخاطرات پزشکی سگ‌گردانی: بدون تردید چرخاندن حیواناتی مانند سگ در معابر عمومی، هرچند با رعایت موازین بهداشتی همراه باشد، باز هم احتمال مخاطرات خاص خود را از جهت پزشکی دارد، به ویژه اکنون در این شرایط کرونایی که بوستان‌های عمومی و خیابان‌ها آلوده هستند، گرداندن سگ سبب انتقال ویروس به منازل و انسان‌ها می‌شود. از منظر اندیشمندان علوم دامی و دام‌پزشکی، این‌گونه حیوانات از میزبانان بسیاری از عوامل بیماری‌زا هستند که در ادامه به سه مورد اشاره می‌شود.

۲. شیوع انواع بیماری در جامعه: اگرچه به زعم برخی، سگ به عنوان یک حیوان دست‌آموز خانگی می‌تواند همدم و همراه خوبی برای انسان باشد، اما این جانور نیز مانند سایر جانداران و از جمله آدمی، ممکن است آلوده به انواع باکتری، انگل یا ویروس ناشی از علل مختلف شود و برخی از این بیماری‌ها می‌تواند از سگ به دیگر حیوانات و نهایتاً انسان منتقل شوند. برای نمونه، بیماری ویروسی دیستمبر، یک نوع مرض به شمار می‌رود که از طریق تماس با سگ ایجاد می‌شود. ویروس دیستمبر (Distemper Virus) مسری بوده و موجب درگیری در دستگاه‌های مختلف بدن می‌شود. ورود این ویروس به داخل بدن از طریق دستگاه تنفسی می‌باشد (۱). این بیماری ویروسی که عمدتاً بر ریه، روده و سیستم عصبی سگ تأثیر می‌گذارد، بعد از هاری دومین بیماری کشنده ویروسی در سگ‌هاست.

بیماری دیگری که باز هم می‌تواند از طریق سگ، منشأ ایجاد آسیب به انسان شود، پارو ویروس (Parvo Virus Dog) است. این بیماری، ویروسی ساده و کوچک، از خانواده پاروویریده و متعلق به جنس اریتروویروس است و تمایل به تکثیر در پیش‌سازهای سلول‌های قرمز خون در مغز استخوان دارد (۲). این بیماری از طریق لیسیدن، بوکردن و یا خوردن فضولات یا هر چیزی که با فضولات آلوده در تماس باشد، می‌تواند انتقال پیدا کند و پس از وارد شدن به دهان وارد روده می‌شود و سریعاً شروع به تکثیر می‌کند. این ویروس در محیط بیرون بدن سگ بسیار مقاوم و سخت جان است و تا چند ماه می‌تواند زنده بماند. این ویروس به حدی مقاوم است که برای از بین بردن آن در خاک باید تمامی گیاهان را از بین ببرد. شایان ذکر است که این ویروس، به حرارت و نیز نسبت به تعداد زیادی مواد فیزیکی شیمیایی مقاوم است و در دمای ۶۰ درجه سانتی‌گراد، بیش از ۱۲ ساعت قادر به زنده ماندن است (۳).

بیماری بعدی که زمینه‌ساز سایر امراض برای انسان است، ارلیشیوز (Ehrlichiosis)، به عنوان یک بیماری باکتریایی

است که از طریق کنه‌ها به سگ منتقل می‌شود و در موی بدن او قرار می‌گیرد (۴).

۳. گازگرفتگی سگ: در کنار انواع بیماری‌های واگیردار، گازگرفتگی سگ‌ها، مخاطره جدی دیگری است که نمی‌توان به سادگی از کنار آن عبور کرد. طبیعتاً سگ به عنوان جانوری از گونه حیوانات وحشی، احتمال دارد هنگام ورود به بوستان‌ها و یا مراکز خرید، به انسان حمله کند و در موارد متعددی که گزارشات نیروی انتظامی و مراکز پزشکی داده‌اند، مؤید این ادعا است که این حیوان قابلیت تعرض و تهاجم به مردم را دارد. گازگرفتگی سگ‌ها یکی از رفتارهای تدافعی این حیوان است و در اثر گازگرفتن توسط دندان سگ، به قربانی آسیب جدی رسانده می‌شود. بنابراین گرداندن سگ در معابر عمومی، همواره این خطر را به دنبال دارد، مضافاً اینکه گازگرفتن سگ، در مواردی به شیوع بیماری‌هایی من جمله هاری منجر می‌شود.

۴. القای شوک عصبی: چرخاندن سگ‌ها در معابر عمومی برای سگ و صاحب او ممکن است یک تفریح یا هواخوری محسوب شود، لکن برای سایر افراد و به ویژه کودکان، می‌تواند به یک شوک عصبی مبدل شود. ترس از سگ نوعی حیوان‌هراسی بسیار رایج است که آسایش و امنیت عمومی را به خطر می‌اندازد (۵).

۵. بررسی فقهی حقوقی سگ‌گردانی: سگ یکی از معروف حیواناتی است که در ابواب فقهی از قبیل، طهارت، تجارت، وصیت، اطعمه و اشربه، قصاص و دیات مورد بحث قرار گرفته است. سگ از موجودات حرام گوشت و بنا بر اجماع فقیهان، نجس‌العین است (۶). موضوعی که این حیوان را در مباحث فقهی مشهور نموده، خرید و فروش و نگهداری آن است. مشهور عقیده دارند خرید و فروش سگ، جز سگ شکاری جایز نیست (۷) و نگهداری آن‌ها برای اموری مانند نگهداری یا شکار جایز است (۸) و نگهداری برای غیر آن‌ها جایز نیست (۹).

در مذمت نگهداری از سگ، روایتی از امام صادق (ع) است که فرمودند: «لَا تُصَلِّ فِي دَارٍ فِيهَا كَلْبٌ إِلَّا أَنْ يَكُونَ كَلْبَ صَيْدٍ وَ

حلی در الرسائل التسع و المختصر النافع و المعبر و شرائع الإسلام، ابن سعید حلی در الجامع للشرایع و نزهة الناظر فی الجمع بین الأشباه و النظائر، فاضل آبی در کشف الرموز از جمله متقدمان علما هستند که در کتب مذکور به نجاست سگ تصریح نموده و قول آنان در تحقق اجماع مؤثر است و صراحتاً به اجماعی بودن این حکم اشاره کرده‌اند (۱۵).

**۶. حکم فقهی سگ‌گردانی و مبانی آن:** در منابع متقن فقه و آرای فقیهان متقدم، به طور محسوس در خصوص گرداندن سگ در جامعه به شکل امروزی، مطلبی یافت نمی‌شود، لکن می‌توان با استناد به اطلاعات ادله و عمومات، حکم جواز یا عدم جواز این رفتار را استنباط کرد. از آنچه که در روایات و دیگر منابع فقهی در باب نجاست سگ و کراهت نگهداری آن در منزل و همچنین حرمت خرید و فروش آن به غیر از کلاب اربعه نص روایی و فتوایی وجود دارد، چنین می‌توان برداشت نمود که سگ‌گردانی به شکل امروز در معابر و به منظور تفریح و همدم‌گرایی با سگ، فعل دارای جواز شرعی نیست، یعنی می‌توان به لحاظ حکم تکلیفی، رأی به حرمت داد که در ادامه به ادله‌ای که مستمسک این دیدگاه است اشاره می‌شود.

**۷. شبیه‌شدن به کافران:** از جمله آثاری که از ناحیه کفار در رفتار امت اسلامی پدیدار می‌شود، اشاعه عادات و آداب نادرست آنان است. تهاجم به فرهنگ از سوی دشمنان بدین جهت اهمیت دارد، چون کفار تلاش می‌کنند در ترویج ضد ارزش‌ها بکوشند و سعی می‌کنند با جلوه‌گری برخی ظواهر، مسلمانان را به خود شبیه نمایند. اصولاً انبیا و اولیای الهی آمدند تا هم انسان را هدایت نمایند و هم ارزش‌های اصیل را در جوامع حاکم کنند و بر همین اساس، تلاش کفار در ترویج ظواهر منحط و دور کردن جامعه اسلامی از ارزش‌ها، همواره در قصد و فعل کفار بوده و تشبه مسلمانان به کفار با همین هدف صورت می‌گیرد (۱۶).

البته شبیه‌شدن امت اسلامی به کافران در همه زمینه‌ها از قبیل عبادات، پوشش، اخلاقیات و... ممکن است یکی از رفتارهای مشهور در تشبیه به کفار، همین پدیده سگ‌گردانی است. بنابراین چرخاندن سگ در معابر، از جمله آدابی است که

أغْلَقْتُ دُونَهُ بَاباً فَلَا بَأْسَ وَ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَاتَدْخُلُ بَيْتاً فِيهِ كَلْبٌ وَ لَا بَيْتاً فِيهِ تَمَائِيلٌ وَ لَا بَيْتاً فِيهِ بَوْلٌ مَجْمُوعٌ فِي آيَةٍ؛ در خانه‌ای که سگ نگه می‌دارند نماز مگذار، مگر آنکه سگ شکاری باشد و نیز درب اطلاق را که در آن نماز می‌خوانی ببند (تا مبادا سگ داخل شود) در این صورت اشکالی ندارد که در آنجا نماز بخوانی، همانا فرشتگان به خانه‌ای که سگ در آن باشد، قدم نمی‌گذارند» (۱۰).

اخبار متعددی در حد تواتر با اسناد صحیح در مورد نجاست سگ و لزوم پرهیز از هم‌نشینی با آن در کتب معتبر روایی شیعه وجود دارد که با بیان‌های متفاوت که برخی به دلالت صریح تطابقی و برخی دیگر به دلالت التزامی و تضمینی به بیان حکم نجاست سگ پرداخته‌اند.

۱- «عَنِ الْفَضْلِ أَبِي الْعَبَّاسِ فِي حَدِيثٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْكَلْبِ فَقَالَ رَجَسٌ نَجَسٌ؛ در حدیثی از امام صادق (ع) در مورد سگ سؤال شد که فرمودند، موجودی آلوده و نجس است» (۱۱).

۲- به سند صحیح از زراره نقل شده که امام صادق (ع) فرمودند: «اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَمْ يَخْلُقْ خَلْقاً أَنْجَسَ مِنَ الْكَلْبِ؛ خدای تبارک و تعالی موجودی نجس‌تر از سگ نیافریده است» (۱۲).

همان‌گونه که مشاهده شد، در هر دو روایت، به نجاست سگ و مذمت ذات آلوده این جانور پرداخته شده است. در اصطلاح فقهی، نجس به چیزی می‌گویند که به جهت ظاهر و یا مادی پلید، زینبار و خطرآفرین است و یا از نظر باطن و روح دارای پلیدی، شقاوت و خبائثت می‌باشد و یا اینکه ممکن است در بردارنده هر دو جهت یاد شده باشد (۱۳).

افزون بر روایات فوق، همه فقها شیعه اعم از متقدم و متأخر به حکم نجاست سگ قائل‌اند، این حکم به نحوی مشهور است که بعضی آن را به عنوان ضروری فقه بیان می‌کنند (۱۴). شیخ صدوق در المقنع، شیخ مفید در المقنعه، سیدمرتضی در الانتصار و الناصریات و الرسائل، سلار در المراسم العلویه، شیخ طوسی در الاقتصاد و الخلاف و الرسائل العشر و النهایه و مصباح‌المتجهج، ابن البراج در المذهب، ابن حمزه طوسی در الوسیله، ابن زهره در غنیة النزوع، ابن إدريس در السرائر، محقق

معنوی و مادی در پرتو تعلیمات اسلام، به نقطه اول که نقطه کفر و فساد بود سقوط می‌دهند و در این موقع بزرگ‌ترین زیانکاری دامن‌گیر شما خواهد شد چه زبانی از این بالاتر که انسان، اسلام را با کفر و سعادت را با شقاوت و حقیقت را با باطل معاوضه کند (۱۹).

البته بدیهی است که مقصود از آیه، شأنیت است نه فعلیت، به این معنا که لازم نیست پیروی از کفار به صورت بالفعل و حتمی، منجر به کفر پیروی‌کنندگان شود، بلکه همین که پیروی، زمینه‌گرایش به کفر را در آن‌ها ایجاد نماید، مشمول نهی در آیه خواهد بود.

۲- «وَ أَنْ أَحْكُمُ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَ اخْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُ أَنَّكُمْ يَأْتُونَ اللَّهَ مِنْكُمْ بِالْحَقِّ وَ إِنْ كَثُرُوا فَاعْلَمُ أَنَّكُمْ يَأْتُونَ اللَّهَ مِنْكُمْ بِالْحَقِّ وَ إِنْ كَثُرُوا فَاعْلَمُ أَنَّكُمْ يَأْتُونَ اللَّهَ مِنْكُمْ بِالْحَقِّ وَ إِنْ كَثُرُوا فَاعْلَمُ أَنَّكُمْ يَأْتُونَ اللَّهَ مِنْكُمْ بِالْحَقِّ» (تو ای پیغمبر) به آنچه خدا فرستاده میان آنان (اهل کتاب) حکم کن و پیرو خواهش‌های ایشان مباش و ببندیش که مبدا تو را فریب دهند و در بعض احکام که خدا به تو فرستاده تقاضای تغییر کنند. پس اگر از حکم خدا روی گردانیدند (باک مدار) بدان که خدا می‌خواهد آن‌ها را به عقوبت بعض گناهانشان گرفتار سازد و همانا بسیاری از مردم فاسق و بدکارند» (۱۷).

در این آیه، ضمن اینکه خداوند به پیامبر (ص) تأکید می‌کند که در میان اهل کتاب مطابق حکم خداوند داوری کند، هشدار می‌دهد که تسلیم هوا و هوس‌های آن‌ها نشود. بدیهی است از جمله مقولاتی که می‌تواند از مصادیق هواهای نفسانی باشد، آداب غلط و دور از شؤون انسانی و توحیدی است. آیه از وحی الهی به قلب حضرت رسول (ص) نازل شده تا خطر انحراف از اسلام را به پیامبر (ص) گوشزد نماید و پرواضح است که امروز و در زمان کنونی، نگهداری از سگ و چرخاندن آن در جامعه، حقیقتاً از مصادیق انحراف و تبعیت از آداب و رسوم نادرست منحرفان است.

البته در تفاسیر امامیه، برای آیه مذکور تفسیرهایی مشابه آمده، اما در تفسیر نور، مطلب جالبی وجود دارد. در این کتاب تفسیری در بیان بخشی از آیه «وَ اخْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ» چنین

بیشترین نمود در تشبه به کفار را القا می‌کند و بدون شک این نوع از ایجاد شباهت و پیروی از رفتارهای آنان، چنانچه داخل‌شدن در شمایل کفار و خارج‌شدن از هیأت مسلمانان باشد، به طور حتم حرام است و اگر شخص التفات داشته باشد که اقدام به سگ‌گردانی به معنای رویگردانی از اسلام است، ارتکاب به آن هیچ‌گونه توجیهی ندارد.

۷-۱- ادله پرهیز از تشبه به کفار: با ذکر یکسری دلایل در این قسمت، می‌توان دریافت که اولیای دین، مؤمنان را از پیروی از کفار در ظواهر منع نموده‌اند، البته دلایل زیر به صورت کلی بوده و با مفهوم‌گیری می‌توان گفت که دلالت بر حکم ممنوعیت تشبه به کفار دارند.

۷-۱-۱- آیات: ۱- «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرَدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَانْقَلِبُوا خَاسِرِينَ» ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر از کسانی که کافر شده‌اند اطاعت کنید، شما را از عقیده‌تان باز می‌گردانند و سرانجام زیانکار خواهید شد» (۱۷). در بیان شأن نزول باید گفت: این آیه، دنباله و آخر آیتی است که درباره جنگ احد نازل شده و در آن مؤمنان توسط تبلیغات کفار ترغیب و تشویق شده‌اند به اینکه جز پروردگار خود، کس دیگری را اطاعت نکنند و کفار در پوشش خیرخواهی قصد دلسردکردن مؤمنان از قتال را داشته تا میانشان تفرقه بیاندازند، اما خداوند مؤمنان را از اطاعت آنان بر حذر داشته است (۱۸). با توجه به این‌گونه تبلیغات کافران مستکبر برای گسترش فرهنگ خود، آیه، تشبه به کفار را در مواردی که از ویژگی‌ها و شعارهای آنان است، شامل می‌شود، زیرا پیروی از کفار در این موارد، زمینه‌گرایش آنان به کفر را فراهم می‌سازد؛ با بیان این موضوع که اطاعت کردن به معنای موافقت با اراده شخصی است که دیگری را به انجام کاری تشویق و ترغیب می‌کند، اگرچه که دستوری در کار نباشد و ازسوی دیگر منظور از بازگشت به گذشته که در آیه در نتیجه پیروی از کفار بیان شده، به معنای برگشت به کفر است. برخی نیز عقیده دارند آیه نخست به مسلمانان اخطار می‌کند و از پیروی آن‌ها بر حذر می‌دارد و می‌گوید: اگر از کفار پیروی کنید شما را به عقب برمی‌گردانند و پس از پیمودن راه پر افتخار تکامل



روایت، به برخی مفاسد تشبه به کفار نیز اشاره دارد، از قبیل اینکه در صورت شبیه‌شدن به هیأت کافران، چه بسا پیروی از امور ظاهری، اندک‌اندک و آهسته به پیروی فکری و اعتقادی منتهی شده و شخص در دسته کفار قرار گیرد.

۲- خبر دیگری در این زمینه قابل استناد است: «عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ: «أُوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى نَبِيٍّ مِنْ أَنْبِيَائِهِ قُلٌّ لِلْمُؤْمِنِينَ لَاتَلْبَسُوا لِبَاسَ أَغْدَائِي وَ لَاتَطْعَمُوا طَعَامَ أَغْدَائِي وَ لَا تَسَلُّكُوا مَسَالِكَ أَغْدَائِي فَتَكُونُوا أَغْدَائِي كَمَا هُمْ أَغْدَائِي»؛ سکونی از امام صادق (ع) نقل کرده که آن حضرت فرمودند: خداوند عزوجل به پیامبری از پیامبرانش وحی فرمود که به مؤمنان بگو: لباس دشمنان من را مپوشید و طعام دشمنانم را تناول نکنید و راه دشمنان مرا طی نکنید پس شما نیز دشمن من خواهید شد همانطوری که آن‌ها دشمن من هستند» (۹).

مرحوم صدوق در من لا یحضر الفقیه این حدیث را ذکر نموده و صاحب بصائر الدرجات نیز بدان پرداخته و شارحانی مثل مرحوم مجلسی اول به شرح این حدیث در روضه المتقین و سایر کتاب‌ها پرداخته‌اند.

نهی مذکور در عبارت «لَا تَسَلُّكُوا مَسَالِكَ أَغْدَائِي» که محل بحث ما است، در واقع شامل آداب و رسومی است که از خصوصیات بارز کفار به شمار می‌روند، به این صورت که مسلمان در اعمال و رفتار، خود را چنان مطابق کافران جلوه دهد، که از نظر عرف، طی‌کننده راه و سیره کفار محسوب شود و از آنجا که نهی، ظهور در حرمت دارد (۱۶)، لازم است گفته شود موضوع له ماده نهی همان «زجر و منع» است و «طلب ترک» لازمه آن خواهد بود. به عبارت دیگر، یعنی منشأ دلالت کلمه نهی بر (الزام به ترک) حکم عقل است، چه آنکه اگر نهی از شخص عالی صادر شود و از طرف مولی ترخیص نرسیده باشد جهت رعایت حق عبودیت، عقل حکم می‌کند که منع و نهی الزامی باشد و معنای الزامی بودن (منع) همان حرمت خواهد بود، گرچه مدلول و موضوع له (نهی) بنابر مبنای مرحوم مظفر زجر و منع است و الزام به ترک از حکم عقل استفاده می‌شود، لذا سر منشأ دلالت ماده نهی بر الزام (وضع) نبوده و حکم عقل می‌باشد. بنابراین ماده نهی به کمک حکم عقل ظهور در حرمت دارد، همانطوری که ماده (امر) به کمک حکم

آمده است که باید مراقب نفوذ فرهنگی دشمنان باشیم و وقتی رسول خدا (ص) باید از توطئه‌های کفار در بیم باشد، تکلیف دیگران روشن است. همچنین از نظر ایشان، دست‌برداشتن از بعضی احکام الهی نشانه پیروی از هوس‌های مردم است (۱۵). با تدبر در آیات ذکر شده می‌توان نتیجه گرفت که بدون شک تبعیت از کفار در آداب و پیروی از انحرافات آنان، در صورتی بوی شباهت به کافران به مشام رسد و انگیزه افراد، داخل شدن در مناسبات کفار و خارج شدن از دایره مسلمانان و شریعت اسلام باشد، حرام است.

۱-۲. روایات: افزون بر آیات، روایاتی نیز وارد شده که دلالت حتمی بر ممنوعیت تشبه به کفار دارند، البته نکته قابل ذکر این است که این اکثریت روایات، اغلب در حوزه عبادیات وارد شده و نهی صادره از اولیای الهی در این خصوص، عموماً از تشبه به کفار در عبادات است. فقیهان امامیه نیز به تأسی از همین اخبار، غالباً فتوای کراهت یا حرمت را به تشبه در زمینه عبادیات معطوف داشته و تقریباً می‌توان قائل شد که متقدمان در مقوله شبیه‌شدن به کفار در غیر عبادیات سخنی ندارند، اما با تتبع در مبانی اعتقادی و لسان روایات، می‌توان ممنوعیت از تشبه در اخبار را در بحث مذکور نیز جاری دانست، لکن در ادامه به دو روایت که در منابع معتبر بیشترین قابلیت بهره‌بری در بحث کنونی را دارد، آورده می‌شود.

۱- «قال امیرالمؤمنین (ع): إِنْ لَمْ تَكُنْ حَلِيمًا فَتَحَلَّمْ فَإِنَّهُ قَلٌّ مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ إِلَّا وَ أَوْشَكَ أَنْ يَكُونَ مِنْهُمْ؛ اگر بردبار نیستی، خود را به بردباری وادار، زیرا کم اتفاق می‌افتد کسی خود را به قومی شبیه سازد و همانند آنان نشود» (۱۱).

با کمی مذاقه در متن روایت این نکته حاصل می‌شود که روایت اساساً نمی‌خواهد به بیان حکم تکلیفی مانند حرمت یا کراهت بپردازد، بلکه با توجه به جمله‌ای که در آن دستور به صبر و بردباری است و تعبیری مانند «قل» و «اوشک» فهمیده می‌شود که خبر وارده، ارشاد به این مطلب نموده که در اموری چون بردباری، اگر کسی بردبار نیست، اما خود را همانند بردباران نماید، عن قریب ظاهر او در باطنش نیز سرایت کرده و شبیه یا حتی از آن‌ها خواهد شد، البته این

عقل ظهور در وجوب دارد (۲۳). پس با توجه به این حدیث، تشبه به کفار در آداب و رسوم آن‌ها، به شکلی که بیان شد حرام است.

**۸. بررسی حقوقی سگ‌گردانی:** بیش از چهل سال قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، مجلس ایران در نظر داشت برای همراه‌داشتن سگ، قانون مدونی تصویب کند. از این رو در مجلس شورای ملی، آیین‌نامه پیشگیری از مرض هاری و امور خلافی مصوب ۱۳۱۸ ذیل ماده ۲۷۶ قانون مجازات کیفر عمومی که سال ۱۳۰۴ شمسی تدوین شد. این آیین‌نامه مشتمل بر ۱۶ ماده بود و با توافق وزارت دادگستری و وزارت کشور نوشته شد، البته آیین‌نامه مزبور به تبع سایر مصوبات قانون مجازات عمومی در حال حاضر نسخ و غیر قابل استناد است، ولی ذکر این پیشینه کمک می‌کند تا بتوان گفت اگرچه امروز به دلیل فقد عنصر قانونی، نگهداری و چرخاندن سگ در سطح شهر جرم نیست، اما باید جهت حل معضلات این مسأله چاره‌اندیشی جدی شود. لازم به ذکر است پس از مدت طولانی، در سال ۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی باز هم به فکر قانونگذاری برای همراه‌داشتن سگ‌ها افتاد که به خاطر اولویت‌های متعدد، ایده این قانونگذاری به جایی نرسید. در سال ۱۳۹۳ نیز ۳۲ تن از نمایندگان مجلس با تقدیم طرحی خواستند قانونی به تصویب برسانند که همراه‌داشتن سگ در معابر عمومی مشمول جریمه‌های نقدی سنگین و حتی مجازات حبس شود که آن هم به جایی نرسید (۲۲).

این قانون در حال حاضر تنها متن حقوقی‌ای است که تعیین می‌کند همراه‌داشتن سگ، یا آثار همراه‌داشتن سگ برای صاحب آن، چه نظم و نسقی دارد. با این توضیح، سگ‌گردانی در قوانین فعلی، فاقد عنوان مجرمانه است، یعنی در حال حاضر سگ‌گردانی فاقد عنصر قانونی برای تعقیب کیفری افراد است و مراجع قضایی، مستندی برای صدور حکم محکومیت افراد به خاطر انجام این کار ندارند. همین مسأله، موجب ابراز عقاید و آرای قضایی و دفاعی متنوع شده است.

**۸-۱. اخلال در آرامش عمومی و دیدگاه قانونگذار:** پیش‌تر بیان گردید که دارندگان و گردانندگان سگ‌ها، رفتار

خود را تفریحی برای سگ و صاحب سگ قلمداد می‌کنند، لکن بدون شک، حضور سگ‌گردانان در خیابان‌ها، بوستان‌ها و اماکن عمومی موجب سلب آسایش و امنیت روانی دیگران می‌گردد، البته خالی از خطر هم برای مردم نیست و از سویی سگ‌گردانی تهدیدی جدی علیه بهداشت عمومی تلقی شده و احتمال صدمه و ایراد جراحات از سوی سگ‌ها به مردم، به ویژه کودکان و سالخوردگان وجود دارد.

با بروز ناآرامی عمومی و اخلال در نظم عمومی، دیدگاه‌های حقوقی این است که چون همراه‌داشتن سگ در قوانین ایران به طور صریح ممنوع نشده، البته جوازی هم برایش وجود ندارد، قانون تاکنون برای نگهداری از حیوان خانگی مانند سگ در خودرو یا همراه داشتن آن در خیابان، جرم و مجازات به طور صریح در متن قوانین تعیین نکرده است، اما با کمی تأمل در برخی از مواد قانونی می‌توان ممنوعیت سگ‌گردانی در مجامع عمومی را از این قبیل مواد استناد کرد. با همین استدلال، می‌توان قائل شد که اگر نگهداری حیواناتی چون سگ، مخل نظم و آسایش دیگران شود، افراد می‌توانند با استناد به موادی از قانون مجازات اسلامی طرح شکایت کنند، مضافاً که اصل ۴۰ قانون اساسی مقرر کرده که هیچ کس نمی‌تواند اعمال حق خویش را به وسیله ضرر به غیر و یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد. با استناد به این اصل و دیگر مواد قانونی که در ادامه خواهد آمد، چنانچه فردی با استناد به قاعده تسلیط بگوید من مالک این خانه هستم و در چارچوب خانه خود هرکاری که می‌خواهم اعم از نگهداری حیوان یا برگزاری مهمانی انجام می‌دهم، اما وی باید بداند که قانون چنین اجازه‌ای به او نمی‌دهد، لذا در مورد مشابه، یعنی اینکه هنگام سگ‌گردانی اگر سر و صدای حیوان و یا سایر اعمال آن، باعث برهم‌خوردن آرامش دیگران شود آن‌ها می‌توانند با استناد به این اصل قانونی و سایر قوانین موضوعه رفع مزاحمت کنند.

**۲-۸. مواد قانونی مرتبط با سگ‌گردانی:** در برخی از مواد قانون مجازات اسلامی اشاره شده است که اگر حیوان یک فرد، آسیبی به شخص دیگری وارد کرد، چگونه درباره آن



تصمیم‌گیری می‌شود. در برخی مواد این قانون، به عنوان مثال از سگ نام برده شده و شرایط مجازات صاحب سگ را مشخص کرده است.

در ماده ۵۰۱ قانون مجازات اسلامی آمده است: هرگاه کسی به روی شخصی سلاح بکشد یا حیوانی مانند سگ را به سوی او برانگیزد یا هر کار دیگری که موجب هراس او می‌گردد مانند فریادکشیدن یا انفجار صوتی انجام دهد و بر اثر این ارباب، شخص بمیرد یا مصدوم گردد، حسب مورد بر اساس تعاریف انواع جنایات به قصاص یا دیه محکوم می‌شود. در این ماده به روشنی مشخص است داشتن سگ، جرم نیست، ولی در صورتی که فردی، سگ را برای هراس دیگران یا حمله به انسان‌ها برانگیزد، در صورت ورود صدمه به قربانی، فرد برانگیزاننده به قصاص یا دیه محکوم می‌شود، یعنی ممکن است فردی عامدانه و عالمانه به سگ خود دستور دهد به کسی حمله کند و با حمله سگ به قربانی، شخص تحریک کننده حیوان، ممکن است به قصاص محکوم شود.

همچنین در ماده ۵۱۲ مقرر شده است: هرگاه شخصی در محل‌هایی که توقف در آن‌ها مجاز نیست، توقف نماید یا شیء یا حیوانی را در این قبیل محل‌ها مستقر سازد یا چیز لغزنده‌ای در آن قرار دهد و دیگری بدون توجه به آن‌ها در اثر برخورد یا لغزش مصدوم شود یا فوت کند یا خسارت مالی ببیند، شخص متوقف یا کسی که آن شیء یا حیوان را مستقر نموده یا راه را لغزنده کرده است، ضامن دیه و سایر خسارات می‌باشد، مگر آنکه عابر با وسعت راه و محل عمداً با آن برخورد کند که در این صورت نه فقط خسارت به او تعلق نمی‌گیرد، بلکه عهده‌دار خسارت وارده نیز می‌شود.

در این ماده نیز روشن است اگر کسی، سگی را در قسمتی (مانند پیاده‌رو) از خیابان قرار دهد که مردم (مثلاً از روی ترس) مجبور شوند از مکان ناامن دیگری (مانند سواره‌رو خیابان) عبور کنند و در حین عبور صدمه ببینند، صاحب سگ، مسئول جبران خسارات بزه‌دیده است.

ماده ۵۲۲ و تبصره آن به روشنی درباره کسی که سگ خود را به خیابان می‌آورد و سگ به دیگران حمله می‌کند، مصداق می‌یابد. در تبصره این ماده به روشنی عنوان شده اگر کسی

سگ خود را به خیابان بیاورد و توان کنترل آن را نداشته باشد، «مقصر» شناخته می‌شود، یعنی مانند آن است که عمداً سگ را برای صدمه به دیگران، از خانه خارج کرده است. این ماده می‌گوید: متصرف هر حیوانی که از احتمال حمله آن آگاه است باید آن را حفظ نماید و اگر در اثر تقصیر او، حیوان مزبور به دیگری صدمه وارد سازد، ضامن است، ولی اگر از احتمال حمله حیوان آگاه نبوده و عدم آگاهی ناشی از تقصیر او نباشد، ضامن نیست.

تبصره ۱ ماده فوق: نگهداری حیوانی که شخص توانایی حفظ آن را ندارد، تقصیر محسوب می‌شود.

حکم قانونی ماده بعدی که درباره سگی که در خانه شخصی مستقر است، مصداق می‌یابد و چندان به خیابان و حوزه عمومی مربوط نیست، ولی اطلاع از آن برای آگاهی از نظم حقوقی مربوط به همراه داشتن حیوانات، مؤثر است. ماده ۵۲۳ می‌گوید: هرگاه شخصی با اذن کسی که حق اذن دارد، وارد منزل یا محلی که در تصرف اوست، گردد و از ناحیه حیوان یا شیءایی که در آن مکان است صدمه و خسارت ببیند، اذن‌دهنده ضامن است، خواه آن شیء یا حیوان قبل از اذن در آن محل بوده یا بعداً در آن قرار گرفته باشد و خواه اذن‌دهنده نسبت به آسیب‌رسانی آن علم داشته باشد، خواه نداشته باشد. تبصره: در مواردی که آسیب مستند به مصدوم باشد، مانند آنکه واردشونده بداند حیوان مزبور خطرناک است و اذن‌دهنده از آن آگاه نیست و یا قادر به رفع خطر نمی‌باشد، ضمان منتفی است.

در بین این همه مواد که حق را به قربانی می‌دهد و از صاحب سگ انتظار جبران خسارت یا قصاص را دارد، یک ماده قرار دارد که می‌گوید نباید در صورتی که حیوانی در اختیار دیگری است، آن را تحریک کرد و اگر کسی حیوان دیگری را تحریک کند و آن حیوان به وی آسیب برساند، خودش ضامن است و صاحب حیوان، دارای مسئولیت نیست. ماده ۵۲۵ حکم کرده است: هرگاه شخصی عملی انجام دهد که موجب تحریک یا وحشت حیوان گردد ضامن جنایت‌هایی است که حیوان در اثر تحریک یا وحشت وارد می‌کند، مگر آنکه عمل مزبور مصداق دفاع مشروع باشد. در بیشتر پرونده‌هایی که کسی از آسیب

رسانی یک حیوان مانند سگ شکایت کرده است، دفاع صاحب حیوان مبتنی بر این ماده است و صاحب حیوان عموماً استناد می‌کند: قربانی، خود باعث تحریک سگ و حمله او شد.

در خصوص پدیده سگ‌گردانی در شهر، چون سگ نیاز به گردش و جست و خیز دارد، باید گفت: گرداندن سگ از سوی صاحبان آن بیشتر در مناطق و معابر عمومی، از قبیل کوچه، خیابان، پارک و... اتفاق می‌افتد، اما به دلیل دفع ادرار و انتشار و انتقال بیماری‌های مشترک بین انسان و حیوان، گرداندن سگ از نظر بهداشتی و قانونی منع می‌شود. به دلیل اینکه بهداشت محیط ضامن سلامت افراد جامعه است. چنانچه در بند ۱۵ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها به این نکته اشاره شده است که برای جلوگیری از شیوع امراض مشترک بین انسان و حیوان، دفع حیوانات مضر از وظایف شهرداری است.

با ملاحظه سایر مواد قانونی می‌توان به این نتایج دست یافت که قانونگذار به صورت کلی در موضوع، قانون وضع کرده است. از جمله می‌توان به تفسیر ماده ۵۰۱ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ اشاره کرد که بر اساس آن، چنانچه سگ تربیت شده و دارای قلاده نیز باشد، اگر از سوی صاحب آن با هر انگیزه‌ای اعم از شوخی یا به قصد ترساندن یا بدون هیچ انگیزه‌ای، حیوان به سمت افراد اعم از کودکان، بانوان یا سالمندان و حتی افراد بزرگسال حرکت کند یا حیوان در مقابل این افراد پارس کند و موجبات وحشت فرد را فراهم سازد و از وحشت وارده، صدمه جسمی، روحی و روانی به افراد وارد شده یا اینکه موجب سقط جنین زنان باردار یا سگته و فوت افراد شود، به موجب عمل مادی غیر اصابتی، وفق بند «پ» ماده ۲۹۰ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲، در صورت فوت فرد، قتل عمدی محسوب شده و صاحب سگ محکوم به قصاص خواهد شد و در صورتی که عمل حیوان منتهی به آسیب جسمی و صدمه روحی یا روانی شود، صاحب حیوان به استناد مواد ۵۲۲ و ۵۲۳ قانون فوق‌الذکر ملزم به جبران خسارت به دلیل تقصیر در نگهداری حیوان است، چون ترس از سگ برای غالب افراد، امری ذاتی محسوب می‌شود و از طرف دیگر در قبال ترس، واکنش افراد متفاوت است که این

عکس‌العمل بستگی به شرایط جسمی، روحی و روانی فرد دارد، لذا در واکنش به ترس از سگ، امکان وقوع هرگونه آسیبی وجود دارد که در این صورت صاحب آن، بنا به قوانین مذکور، علاوه بر قصاص یا محکومیت‌های کیفری، دارای مسئولیت مدنی نیز خواهد بود.

همچنین با استناد به ماده ۶۱۸ قانون تعزیرات که مقرر نموده هر کس با هیاهو و جنجال یا حرکات غیر متعارف یا تعرض به افراد موجب اخلال نظم و آسایش و آرامش عمومی گردد یا مردم را از کسب و کار باز دارد به حبس از سه ماه تا یک سال و تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد می‌توان گفت که اولاً گرداندن سگ در انظار عمومی فاقد وجهت شرعی است؛ ثانیاً بر حسب قانون قابلیت پیگرد و مجازات وجود دارد.

### نتیجه‌گیری

سگ اگرچه وفاداری آن در دفاع و شکار توجه خیلی‌ها را به خود جلب می‌کند، اما هم‌زیستی با سگ و به همراه داشتن آن در محیط داخلی خانه آسیب‌های مختلف بهداشتی و روانی را به دنبال دارد، بدین رو در روایات هم‌زیستی با سگ مساوی با منع نزول فرشتگان دانسته شده است. با این توضیح، جرم‌انگاری سگ‌گردانی و برخورد با مرتکبان آن ضرورتی انکارناپذیر است. با توجه به مخاطرات پزشکی سگ‌گردانی و مذمت هم‌زیستی با آن در روایات و نیز خلأ قانونی موجود در مسأله، چند پیشنهاد برای تصویب قانونی منع سگ‌گردانی در فضای عمومی جامعه ارائه کرد، به طور کلی دو رویکرد می‌توان درباره این رفتار داشت: ۱- ممنوعیت مطلق سگ‌گردانی به عنوان سرگرمی یا گردش و تفریح حیوان شخصی در فضای عمومی جامعه، ذکر این نکته مهم است که استفاده از سگ گاهی به جهت نگهداری باغ‌ها یا حفاظت از گله و از این قبیل موارد است که در این‌گونه موارد نمی‌توان بار حقوقی خاصی بر آن مترتب کرد، تنها در یک صورت می‌توان به لحاظ حقوقی بررسی کرد و آن موردی که سگ گله یا سگ نگهداری بی‌دلیل موجب آزار و اذیت و صدمه‌زدن به مردم شود، در این صورت می‌توان با بهره‌گیری از قاعده فقهی حرمت اضرار به دیگران و

### تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

### ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

نیز اصل ۴۰ قانون اساسی که مقرر کرده هیچ کس نمی‌تواند اعمال حق خویش را به وسیله ضرر به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد؛ مجازات متناسب با آن را اجرایی کرد؛ ۲- ممنوعیت شرطی سگ‌گردانی به عنوان سرگرمی یا گردش و تفریح حیوان شخصی در فضای مجازی، یعنی به طور مطلق سگ‌گردانی به نیت تفریح و گردش در فضای عمومی مشکلی حقوقی ندارد، اما اگر این نوع رفتار باعث ضرر به دیگران، چه از حیث سرایت بیماری و ضرر جسمانی به خاطر درندگی سگ، شود قانونگذار می‌تواند با تصویب موادی برای این عمل قانون مناسب را اعمال کند. با توجه مباحث فوق، آنچه که به عنوان فصل مشترک برای اعمال قانون می‌توان نشان داد، اضرار به دیگران است، چه سگ‌گردانی به طور مطلق ممنوع دانسته شود، چه به طور شرطی، اگر این رفتار سبب اضرار به دیگران شود، چه ضرر ناشی از سرایت بیماری ویروسی و چه ضرر جسمی و روانی، این عمل به لحاظ فقهی و حقوقی جایز نمی‌باشد. بدین رو ضروری است قانونگذار، بر پایه مبنای فقهی حرمت ضرر به دیگران، قانونی مناسب در جهت ممنوعیت مطلق یا مشروط سگ‌گردانی، صراحتاً تصویب و اعلام نماید.

### مشارکت نویسندگان

ابوالفضل علیشاهی قلعه‌جوقی: ارائه نظریه، ارائه اطلاعات، تحلیل مطالب، ویرایش و بازبینی نهایی.  
سیدمهدی جوکار: اصلاح و تحلیل مطالب، کمک در تدوین مقاله.  
زهره رئیس‌الساداتی: جمع‌آوری مطالب و تدوین ابتدایی مقاله.  
نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

### تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

### تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

## References

1. Ganjkhanelu A, Azariki Y, Tayefeh Shokr S, Vaghari Atigh E. An exploration of distemper prevalence among 148 stray dogs in Tabriz. Babol: The 11th Congress of Iranian Veterinarian Students; 2017. p.1. [Persian]
2. Nikuzad R, Mahzunieh MR, Taghavi NS. Genomic study of parovirus in patients with chronic anemia. Hematology Quarterly. 2013; 10(4): 346-371. [Persian]
3. Mahmudi F, Mahmudian Shushtari M, Sharifi Z, Hosseini M, Elikae A. Examining prevalence of human parovirus in blood donors using ELISA test and PCR. Hematology Quarterly. 2008; 5(1): 47-52. [Persian]
4. Baharieh Yazdi M, Purmehdi Brujeni M, Mosallanejad B, Gharibi D. Serum prevalence and risk factors associated with ehrlichiosis among rural and urban dogs in Ahwaz. Iranian Veterinary Science. 2018; 14(3): 5-13. [Persian]
5. Fritscher L. 2020. Available at: <https://www.verywellmind.com/cynophobia-fear-of-dogs-is-cynophobia-2671854>.
6. Makarem Shirazi N. Islamic rules for the Youth. Qom: Imam Ali ibn Abi-Taleb School; 2007. p.17. [Persian]
7. Najafi M. Jawahar al-Kalam fi Sharh Arabi. Beirut: Dar Ehuae al-Torath al-Arabi; 1948. Vol.22 p.136. [Arabic]
8. Tousi M. Al-Khelaf. Qom: Islamic Publications Office; 1987. Vol.3 p.183. [Arabic]
9. Ibn Idris Helli M. Al-Sara'ir al-Hawi fi Tahrir al-Fatawi. Qom: Islamic Publications Office; 1990. Vol.2 p.215. [Arabic]
10. Ibn Babavayh M. Man La Yahzoroho Al-Faghih. Qom: Islamic Publications Office; 1993. Vol.1 p.246. [Arabic]
11. Hurr Amili M. Wasa'il al-Shi'ah ila Taḥsil Masa'il al-Sharīah (Shiite Means of Accessing Sharia Issues). Qom: Mu'assisah Al al-Bayt; 1989. Vol.3 p.415; Vol.15 p.268. [Arabic]
12. Ibn Babavayh M. Elal al-Sharaei. Qom: Davari; 2006. Vol.1 p.292. [Arabic]
13. Shahrakani E. Mojam al-Mostalahat al-Feghiya. Qom: Near of Kin Publication; 2008. p.183. [Arabic]
14. Araki MA. Ketab al-Taharah. Qom: In the Right Way Institute; 1993. p.491. [Arabic]
15. Hosseini Ameli MJ. Meftah al-Keramah fi Sharh Ghavaed al-Allameh. Qom: Scholar's Community; 1999. Vol.2 p.17-19. [Arabic]
16. Kharrazi S. Resemblance to and following the unbelievers. Fiqh Ahl al-Bayt. 1998; 15: 25-40. [Arabic]
17. The Holy Quran. Al-Imran: 149; Al-Ma'idah: 49. [Arabic]
18. Tabatabaee MH. Al-Mizan fi Tafsir al-Quran. Beirut: Al-Aalami Institute; 2011. Vol.4 p.42. [Arabic]
19. Makarem Shirazi N. Tafsir Nemoneh. Tehran: Islamic Library; 1992. Vol.2 p.309. [Persian]
20. Gharaati M. Tafsir Noor. Tehran: Cultural Center of Lessons from the Quran; 2009. Vol.2 p.309. [Persian]
21. Mozafar MR. Osoul al-Fegh. Qom: Islamic Publication; 2009. Vol.1 p.148. [Arabic]
22. Shakarami R. 2019. Available at: <https://www.ete-madonline.com/content/315692>. [Persian]
23. Asghari A. Osoul al-Fegh. Qom: Writer; Vol.1 p.163. [Persian]